

How to Teach Ethical Education for Fun?

Somjai Tangpanitansuk

ABSTRACT

The paper reporting of a development and teaching result by using learning integration plan on ethical education entitled "Forgiveness" had 3 purposes : 1) to present the guideline for teaching ethical education 2) to present the developed learning integration plan on "Forgiveness" 3) to present results of teaching using the learning integration plan.

The instruction had been conducted for 245 grade 2 students of Chulalongkorn University Demonstration School in the second semester 2008 academic years using the learning integration plan for 2 periods. The learning plan had been developed by using integration and mixed media. The main activities were watching cartoon video, writing essay from past experience and acting forgiveness gesture. The results of teaching indicated that the student were very much happy, the valuable essay were obtained and the strong evidence from forgiveness gesture that reflect the student's creative thinking. The researcher personally believed that ethical education could be taught for fun.

สอนจริยศึกษาอย่างไรให้สนุก

สมใจ ตั้งปณิธานสุข

บทคัดย่อ

บทความนำเสนอรายงานการพัฒนา และผลการสอนที่ใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบ บูรณาการวิชาจริยศึกษาเรื่อง การให้อภัย มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ จริยศึกษา แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเรื่อง “การให้อภัย” ที่พัฒนาขึ้น และผลการสอน ตามแผนการจัดการเรียนรู้

การสอนครั้งนี้ เป็นการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ จริยศึกษาเรื่อง “การให้อภัย” จำนวน 2 คาบ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2551 จำนวน 245 คน

แผนการจัดการเรียนรู้นี้ จัดทำขึ้นตามหลักบูรณาการการเรียนรู้ และการใช้สื่อประสม กิจกรรมหลักที่ใช้คือ การดูวิดีโอต้นการ์ตูน การเขียนความเรียงจากประสบการณ์ของนักเรียน และการแสดงท่าทางประกอบการให้อภัย ผลการสอนพบว่าผู้เรียนมีความสุขในการเรียน จริยศึกษา ได้ความเรียงตามประสบการณ์ของนักเรียนที่มีคุณค่า และได้ทำทางประกอบการให้อภัยที่แสดงถึงความคิดริเริ่มของนักเรียน ผู้วิจัยเห็นว่า การสอนจริยศึกษานั้น สามารถสอนให้ สนุกได้โดยไม่ยากนัก

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบาย เป้าหมาย และมาตรการในการปฏิรูปกระบวนการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ตามแผนการศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม ระยะที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ไว้ว่า

“เร่งพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียนทุกระดับ โดยจัดให้เป็นวิชาเฉพาะที่ต้องสอนโดยการปฏิบัติ และสอดแทรกจริยธรรมคุณธรรมในกระบวนการเรียนการสอนวิชาอื่น ๆ รวมทั้งจัดกิจกรรมเสริมทุกประเภท”

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในทุกระดับชั้นอย่างจริงจัง แต่เมื่อย้อนกลับมาอ่านข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ในทุกวันนี้ เช่น ข่าวที่วัยรุ่นชายฆ่าแฟนสาวของตนเองเนื่องจากความหึงหวง เป็นต้น สะท้อนถึงสภาพสังคมในปัจจุบันที่เยาวชนของชาติยังขาดค่านิยม เจตคติ คุณธรรม ศีลธรรมที่ถูกทางอยู่ค่อนข้างมาก แสดงให้เห็นว่าการสอดแทรกจริยธรรม คุณธรรมเข้าไปในกระบวนการเรียนการสอนวิชาอื่น ๆ หรือการเรียนการสอนวิชาจริยธรรม วิชาพุทธศาสนาโดยตรงนั้น ยังไม่สามารถกล่อมเกลาคใจของผู้เรียนให้เป็นคนที่มีคุณธรรม จริยธรรม ได้มากเท่าที่ควร

พิชญ์ ขำมา (2543) ได้กล่าวถึงปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคในการส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรมทางสังคมให้แก่เด็กวัยอนุบาลคือ การที่บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจ และแนวทางในการปฏิบัติ เช่นเดียวกับ อัมพรรัตน์ วัฒนะโชติ (2536) ที่พบว่า ปัญหาการส่งเสริมจริยธรรมในการเรียนการสอนให้กับเด็กไม่บรรลุผลเท่าที่ควร ทั้งที่ครูมีความรู้ทางจริยศึกษา คือวิธีการสอนของครูมักใช้การถ่ายทอดโดยการให้ผู้เรียนท่อง จดจำ และฝึกปฏิบัติโดยที่เด็กไม่เข้าใจถึงเหตุผลทางจริยธรรม นอกจากนี้ ก่องแก้ว เจริญอักษร (2522) ได้กล่าวไว้ว่า การสอนวิชาศีลธรรมซึ่งน่าจะประสบความสำเร็จได้ เพราะสอนลึกเข้าไปถึงใจคน ก็กลับให้ผลเชิงซ้ำอึดอาด และสับสน เพราะเน้นที่ปรัชญาคติทางศาสนามากเกินไป ทำให้ผู้เรียนเสียเวลาไปมากมายโดยเปล่าประโยชน์ ปัญหาที่มีอยู่ว่าครูจะจัดการเรียนการสอนจริยศึกษาอย่างไรที่เอื้อให้นักเรียนได้แสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และเสนอว่าในอนาคต การบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับวิชาต่าง ๆ จะทำให้สมจริงยิ่งขึ้น

สุภาพรณ พวงจันเพชร (2530) ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนจริยศึกษาไว้ว่าเป็นวิชาหนึ่งที่ต้องปลูกฝังในเด็ก ตั้งแต่ระดับประถมต้น และระดับประถมปลาย ซึ่งการสอนจริยศึกษานี้เป็นการสอนในเรื่องของนามธรรม สอนยากกว่ารูปธรรม เพราะวัตถุประสงค์ใหญ่เราไม่ได้เน้นเนื้อหา เราต้องการให้เด็กมีเจตคติและค่านิยมที่ดี การสอนจริยศึกษา จึงไม่จำเป็นต้องเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ ไม่จำเป็นต้องนำเปื้อน งามงาหวานอนเสมอไป ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับครูผู้สอนที่ต้องมี

“ชีวิตชีวา” แจ่มใส เบิกบาน รู้จัก “วางมาด” มีศรัทธาในอาชีพครู ไม่ดูถูกงานของตน เป็นผู้ที่มีคุณธรรมประจำใจ สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็กได้ ไม่ฉุนเฉียวกริ้ววกราด ควบคุมอารมณ์ต่างๆ ของตนได้เป็นอย่างดี มีเหตุผล มียุทธวิธีในการคุมชั้น โดยไม่ใช้วิธีการลงโทษหรือชู้ตะคอก

ผานิต เย็นแชน (2544) ได้สรุปถึงแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจริยศึกษาไว้ที่น่าสนใจว่า ไม่ต้องให้ผู้เรียนท่องจำเนื้อหา แต่ต้องสร้างให้เกิดศรัทธาจนกลายเป็นความเชื่อและค่านิยมเพื่อจะนำไปสู่การปฏิบัติ สอนให้สัมพันธ์กับประสบการณ์ในชีวิตจริง มีโอกาสค้นพบความรู้ และทัศนคติที่เหมาะสมกับวัย ด้วยการให้มีส่วนร่วมในบทเรียนและมีการกระทำต่างๆ ร่วมกัน ใช้อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนให้เกิดความคล้อยตาม

การจัดการเรียนการสอนจริยศึกษาที่ไม่น่าเบื่อ มีความสนุกสนาน และเป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการนั้น อาจมองว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก แต่ในยุคโลกาภิวัตน์เช่นนี้ ผู้สอนสามารถหาสื่อการสอนจากเทคโนโลยีการศึกษาที่มีขายตามแหล่งเผยแพร่การศึกษาทั่วไป มาเป็นสื่อการเรียนการสอนได้อย่างน่าสนใจ ซึ่งสื่อการเรียนการสอนเหล่านี้จะทำให้นักเรียน เรียนรู้ได้อย่างสนุกสนาน เหมาะสมกับวัย ได้สาระ และซึมซับตามวัตถุประสงค์ที่ครูได้กำหนดไว้

บทความเรื่องนี้จะจัดทำขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้จริยศึกษา เรื่อง “การให้อภัย” ที่พัฒนาขึ้น โดยใช้หลักการบูรณาการการสอนจริยศึกษากับวิชาภาษาไทย ประกอบกับการใช้สื่อประสมที่หาได้ง่าย สาระที่นำเสนอประกอบไปด้วย ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ รวม 2 คาบ พร้อมทั้งตัวอย่างบางส่วนจากผลการสอนจริง ในโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 245 คน ในภาคการศึกษาปลายปีการศึกษา 2551 เหตุผลที่ทำการทดลองสอนกับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 นั้น เนื่องจากนักเรียนในวัยนี้เป็นวัยที่มีปัญหาความขัดแย้ง ทะเลาะเบาะแว้งกันค่อนข้างมาก ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องจัดเนื้อหากิจกรรมให้นักเรียนรู้จักถึงการให้อภัยซึ่งกันและกันเมื่อเกิดความขัดแย้ง ตรงตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การนำเสนอสาระในบทความ แบ่งออกเป็น 4 ตอนด้วยกัน ตอนที่ 1 คือ เอกสารและแนวคิดในการออกแบบกิจกรรม ตอนที่ 2 คือ แนวทางการสอนจริยศึกษา เรื่อง “การให้อภัย” ตอนที่ 3 คือ ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้จริยศึกษา เรื่อง “การให้อภัย” และ ตอนที่ 4 คือ ผลการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เอกสารและแนวคิดในการออกแบบกิจกรรม

ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนจริยศึกษา ในแผนการศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม ระยะเวลาที่ 8 นั้น ต้องมีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (integration) ในทุกกิจกรรม

เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้งเป็นรายวิชา และสอนแบบบูรณาการกับวิชาและ กิจกรรมอื่น ๆ ทุกโอกาสที่สามารถสอดแทรกได้ จึงจะสามารถเปลี่ยนแปลงและสร้างพฤติกรรมให้ ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตนจนเป็นกิจนิสัยเป็นคนที่มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคมนั้น ๆ ได้ สุวิทย์ มูลคำ และคณะ (2549) ได้เสนอวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีลักษณะดังนี้

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นพบ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ด้วยวิธีการศึกษาหาความรู้ จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ จนสามารถสร้างความเข้าใจในสาระข้อความรู้เหล่านั้น
2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิด ลงมือปฏิบัติและแสดงออก เพื่อการเรียนรู้ แก้ปัญหา สร้างหรือพัฒนาผลงานของตนเอง
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือกลุ่ม โดยเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งในส่วนของคุณรู้ ความคิดและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้อย่างมีขั้นตอน (Process)
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลงานจากการปฏิบัติ (Product)
6. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองและเพื่อน (Assessment)
7. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสนำความรู้ ประสบการณ์ไปใช้ประโยชน์ (Application)

อรทัย มูลคำ (2542) ได้กล่าวถึงส่วนดีของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการไว้ดังนี้

1. เป็นนวัตกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชาที่เรียนกับวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง ทำให้เป็นผู้มีทัศนะกว้างไกล จิตใจไม่คับแคบ
2. ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ได้กว้างขวาง หลากหลายรูปแบบ
3. ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องตรงตามความสนใจและ ความเป็นจริง
4. ส่งเสริมให้เกิดทักษะและความสามารถในการแก้ปัญหาทั้งผู้เรียนและผู้สอน รวมทั้ง ส่งเสริมการค้นคว้าวิจัยด้วย

ดังนั้นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนจริงศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการบูรณาการ เข้ากับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ทำให้เป็นการจัดการเรียนการสอนจริงศึกษาที่สนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ ควรมี แนวทางดังต่อไปนี้

1. จุดเน้นการเรียนรู้ด้านพฤติกรรม ความรู้สึก และการคิด
  - 1.1 เน้นการสร้างพฤติกรรมตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา และพยายามให้พฤติกรรมที่สร้างแล้ว เหล่านั้นคงอยู่อย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งเพิ่มพฤติกรรมที่ซับซ้อนมากขึ้น
  - 1.2 การสร้างความรู้สึกซาบซึ้งและศรัทธาจะเริ่มขึ้นเรื่อย ๆ หลังจากที่ผู้เรียนได้รับการฝึก ให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์แล้ว

1.3 การกระตุ้นให้คิดจะค่อย ๆ เริ่มและพัฒนาความสามารถทางความคิดของเด็กในแต่ละวัย จนความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมพัฒนาไปด้วยกันจนถึงเป้าหมายเมื่อจบชั้นปีที่ 12

2. กระบวนการเรียนการสอน

2.1 ใช้สื่อหรือเทคนิควิธีการที่กระตุ้นให้เกิดความสนใจใคร่รู้เป็นลำดับแรก

2.2 กระตุ้นให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและกล้าแสดงออก

2.3 ใช้เทคนิคทักษะการสอนที่เหมาะสม ในการดำเนินกิจกรรมการเรียน การสอน เช่น การใช้กิจกรรมเกม เพลง บทบาทสมมุติ การอภิปรายการใช้กรณีศึกษา การระดมสมอง ฯลฯ

2.4 ส่งเสริมให้นักเรียนฝึกคิดวิเคราะห์หาเหตุผลสนับสนุน สนใจหาความรู้เพิ่มเติม และนำผลการเรียนรู้ไปปฏิบัติอย่างมีวิจารณญาณตามความสามารถของเด็กแต่ละวัย

2.5 สรุปและประเมินผลการเรียนรู้ตามจุดเน้นการเรียนรู้ของแต่ละชั้นปี

3. บรรยากาศการจัดการเรียนการสอน

3.1 จัดสภาพแวดล้อมให้สะอาด สงบ ปลอดภัย ใกล้เคียงธรรมชาติ

3.2 ปรับเปลี่ยนสภาพของชั้นเรียนให้มีความหลากหลาย ไม่จำเจ เพื่อส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น

3.3 มีความเมตตากรุณา และมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน และระหว่างเพื่อนนักเรียนด้วยกัน

3.4 ดำเนินการเรียนการสอนให้มีความรวดเร็ว เบิกบาน กระตุ้นและส่งเสริมให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนประสบการณ์

3.5 มีการให้แรงเสริมและกำลังใจที่เหมาะสม

3.6 นักเรียนได้เห็น และยอมรับรู้ความจริงใจหลักจริยศึกษา และหลักศาสนา ด้วยการเห็นตัวอย่าง การฝึกคิดพิจารณา การฝึกปฏิบัติและเห็นผลของการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง

4. สื่อและเทคนิควิธีกระตุ้นความสนใจใคร่รู้ เป็นการใช้อย่างหรือสื่อเทคนิควิธีการต่อไปนี้ อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือมากกว่าตามความเหมาะสมกับวัยและเนื้อหา

4.1 ธรรมชาติและปรากฏการณ์ธรรมชาติ ฝึกให้นักเรียนสังเกตและพิจารณาสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา เช่น ไม้ที่ตั้งแต่ผลิใบอ่อน แล้วค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงเป็นใบแก่ที่เหลืองจัดและร่วงหล่นลงบนพื้นดิน

4.2 ข่าวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันที่นักเรียนพบเห็นนำมาใช้เป็นเรื่องราวและจูงใจ เข้าสู่การสอนหลักธรรมต่าง ๆ

4.3 สถานการณ์จำลองและบทบาทสมมุติ จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น

4.4 กรณีศึกษา

4.5 ภาพ นิทาน เกม เพลง

5. บุคลิกภาพของครูที่เหมาะสมกับการสอนจริยศึกษาและศาสนศึกษา

- 5.1 ยิ้มแย้มแจ่มใส แต่งกายสมสมัย สมวัย และเหมาะสมกับกาลเทศะ
- 5.2 ควบคุมอารมณ์และแสดงพฤติกรรมขณะเกิดอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม
- 5.3 มีมนุษยสัมพันธ์ดี
- 5.4 ใฝ่รู้ และคิดไกล

6. กิจกรรมที่ควรนำมาใช้อย่างหลากหลาย เช่น การบรรยาย การอธิบาย การตั้งปัญหา การศึกษาค้นคว้ารายงาน การอภิปราย การโต้วาที การสัมภาษณ์ การสังเกต การเล่าประสบการณ์ การแสดงความคิดเห็น การแสดงละคร บทบาทสมมุติ สถานการณ์จำลอง กรณีตัวอย่าง การใช้สื่อประกอบ เช่น หุ่น นิทาน เพลง เกม เป็นต้น

ตอนที่ 2 แนวทางการสอนจริยศึกษา เรื่อง “การให้อภัย”

การสอนจริยศึกษา เรื่อง “การให้อภัย” นั้น ผู้วิจัยมีการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางข้างต้น โดยยึดหลักบูรณาการ มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย และการใช้สื่อประสม ซึ่งใช้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ได้หลายแบบ ดังตัวอย่างแยกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ใช้สื่อการเรียนรู้แบบทางเดียว

- เล่านิทาน
- สาธิตการให้อภัย
- ฉายภาพยนตร์ เช่น วิดิทัศน์การ์ตูน

กลุ่มที่ 2 ใช้สื่อการเรียนรู้แบบสองทาง

- การอภิปราย
- การเล่นเกมระหว่างครูและนักเรียน
- เรื่องจากประสบการณ์ และนำมาวิพากษ์วิจารณ์
- ศึกษาค้นคว้า นำเสนอผลงานเป็นกลุ่ม
- การแสดงบทบาทสมมุติ (Role play)

สำหรับการสอนจริยศึกษา เรื่อง “การให้อภัย” ในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกการฉายวิดีโอการ์ตูน และการเขียนเรื่องจากประสบการณ์ และนำมาวิพากษ์วิจารณ์ เป็นการประยุกต์ใช้สื่อการเรียนรู้ทั้งสองแบบได้อย่างลงตัวดังที่จะเสนอในตอนต่อไป

ตอนที่ 3 แผนการจัดการเรียนรู้จริยศึกษา เรื่อง “การให้อภัย”

แผนการจัดการเรียนรู้จริยศึกษา เรื่อง “การให้อภัย”

เวลาในการสอน (2 คาบ)

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้นักเรียนสามารถอธิบายถึงความหมายของ “การให้อภัย” ได้
2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้
3. เพื่อให้นักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนเมื่อเกิดความขัดแย้งได้
4. นักเรียนสามารถใช้ท่าทางในการสื่อสาร เพื่อแสดงถึง “การให้อภัย” ได้

การจัดการเรียนรู้

คาบเรียนที่ 1

1. ให้นักเรียนดู วิดิทัศน์การ์ตูนเรื่อง ขบวนการเด็กดี ฟรุ๊ตตี้เมืองผลไม้ ชุดพลังสามัคคี ตอนมิตรภาพที่ยิ่งใหญ่

เรื่องมิตรภาพที่ยิ่งใหญ่

เรื่องย่อ

เลมอน รับอาสาตัวกับราชาทุเรียนที่จะเป็นโค้ชให้กับแก๊งผลไม้ 3 ซ่า และ ชัยศรี เพื่อเป็นตัวแทนในการแข่งขันฟุตบอลที่เกาะรุ่งเรือง ในวันซ้อม เลมอนแกล้งให้ทุกคนซ้อมอย่างหนัก อีกทั้งยังให้ซ้อมรับลูกบอลที่เลมอนเตะอย่างแรง จนลูกบอลเกือบโดนตัวเขียวสวย โชคดีที่บางมดมาเตะสกัดบอลออกได้ทัน แต่ลูกบอลกลับตบไปโดนเลมอนจนบาดเจ็บ จนทำให้เลมอนได้รับบทเรียนของการให้อภัย และมิตรภาพระหว่างเพื่อน

2. เมื่อนักเรียนได้ดู วิดิทัศน์จบ ครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงข้อคิดที่ได้จากการดูเรื่อง มิตรภาพที่ยิ่งใหญ่ ช่วยกันสรุปถึงความหมายของการให้อภัย และนักเรียนสามารถนำมาปรับให้ใช้กับตัวนักเรียนได้อย่างไรบ้าง

3. ให้นักเรียนทำกิจกรรมดังนี้

3.1 เขียนเรียงความในหัวข้อ “การให้อภัย” โดยเป็นการเขียนเรียงความจากประสบการณ์ที่ผ่านมาจากตัวนักเรียนเอง มาส่งในคาบเรียนถัดไป ซึ่งครูคัดเลือกเรียงความเรื่องที่ดีที่สุดมา 3 เรื่อง เพื่อนำเสนอในคาบถัดไป

3.2 ให้นักเรียนคิดทำทางประกอบการให้อภัย ว่าถ้านักเรียนให้อภัยเพื่อน นักเรียนจะแสดงออกโดยทำอย่างไร โดยไม่ต้องใช้คำพูด นักเรียนจะนำเสนอรายบุคคล หรือนำเสนอเป็นกลุ่มก็ได้ และครูจะไปถ่ายภาพ เพื่อให้นักเรียนทั้งระดับชั้นได้ดูและเลือกทำประกอบการให้อภัยที่ชอบมากที่สุด หากทำทางการให้อภัยทำไหนได้รับเลือก จะได้รับรางวัลเป็นน้ำใจในความคิดที่สร้างสรรค์

4. ในระหว่างนี้ครูนำกล้องไปถ่ายภาพนักเรียนที่ทำทำทางประกอบหัวข้อการให้อภัย ตามห้องเรียนต่าง ๆ พร้อมทั้งรวบรวมเรียงความในหัวข้อการให้อภัย แล้วทำการตัดสินเลือกผู้ที่เขียนเรียงความได้เหมาะสมที่สุด เพื่อนำมาอ่านให้นักเรียนฟังในคาบต่อไป การให้นักเรียนเขียนเรียงความนี้จะทำให้ได้ตัวอย่างที่ตรงกับชีวิตของนักเรียนที่ประสบเหตุการณ์ จะทำให้นักเรียนมีความสนใจ อยากรู้

คาบเรียนที่ 2

1. ให้นักเรียนคนที่เขียนเรียงความ 3 เรื่อง ที่ครูได้คัดเลือกไว้แล้ว มานำเสนอหน้าชั้นเรียน ให้นักเรียนทุกคนได้ฟัง จะสังเกตเห็นได้ว่านักเรียนจะสนใจฟังเพราะเป็นเรื่องใกล้ตัว และเลือกเรื่องที่นักเรียนชอบมากที่สุด พร้อมทั้งแจกรางวัล

2. ครูฉายภาพทำทางในการให้อภัยที่ได้รวบรวมมา ทุกทำทางที่ครูได้ถ่ายภาพเก็บไว้ให้นักเรียนดู และให้นักเรียนช่วยกันเลือก โดยวิธีการยกมือนับจำนวนที่ได้มากที่สุด เป็นทำทางในการแสดงประกอบการให้อภัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และให้นำมาใช้จริงหากนักเรียนพบเจอเหตุการณ์เช่นนี้

3. เมื่อเลือกทำทางในการให้อภัยได้แล้ว ให้นักเรียนทำทำประกอบการอ่านสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้ ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่นักเรียนเคยมีปัญหามาเป็นประเด็นให้นักเรียนทำทำทางประกอบพร้อมกันทุกคน

สถานการณ์

- เพื่อนวังซนโดยไม่ตั้งใจ	ตอบว่าให้อภัย	พร้อมทำทำทางที่เลือกประกอบ
- เพื่อนขอยืมของแล้วลืมคืน	ตอบว่าให้อภัย	พร้อมทำทำทางที่เลือกประกอบ
- เพื่อนแก้งล้อเลียนเรา	ตอบว่าให้อภัย	พร้อมทำทำทางที่เลือกประกอบ
- เพื่อนอารมณ์เสียตะโกนใส่หน้าเรา	ตอบว่าให้อภัย	พร้อมทำทำทางที่เลือกประกอบ
- เพื่อนเผลอเตะบอลใส่โดยไม่ได้ตั้งใจ	ตอบว่าให้อภัย	พร้อมทำทำทางที่เลือกประกอบ
- เพื่อนลืมหาเวร ทำให้เราต้องทำมากขึ้น	ตอบว่าให้อภัย	พร้อมทำทำทางที่เลือกประกอบ
- เพื่อนลืมแบ่งอุปกรณ์เมื่อทำงานกลุ่ม	ตอบว่าให้อภัย	พร้อมทำทำทางที่เลือกประกอบ
- เพื่อนเขียนจดหมายแก้งบอกรักเรา	ตอบว่าให้อภัย	พร้อมทำทำทางที่เลือกประกอบ

- เพื่อนว่าเราไม่ฉลาด	ตอบว่าให้อภัย	พร้อมทำท่าทางที่เลือกประกอบ
- เพื่อนลืมนัดมาไม่ตรงเวลา	ตอบว่าให้อภัย	พร้อมทำท่าทางที่เลือกประกอบ
- เพื่อนว่าเราส่งเสียงดังน่ารำคาญ	ตอบว่าให้อภัย	พร้อมทำท่าทางที่เลือกประกอบ
- เพื่อนขอบคุณไม่ไ้อวด	ตอบว่าให้อภัย	พร้อมทำท่าทางที่เลือกประกอบ
- พี่หรือน้องแย่งขนมเรา	ตอบว่าให้อภัย	พร้อมทำท่าทางที่เลือกประกอบ
- พี่หรือน้องไอ้เอ๋ ซักซ้าทำให้เรามา โรงเรียนสาย	ตอบว่าให้อภัย	พร้อมทำท่าทางที่เลือกประกอบ

4. ให้นักเรียนช่วยกันสรุปว่าเมื่อนักเรียนให้อภัยแล้วได้อะไร ตอบ ความสบายใจ

สื่อการเรียนรู้

1. วิดีทัศน์การ์ตูนเรื่อง ขบวนการเด็กดี ฟรุ๊ตตี้เมืองผลไม้ ชูตพลังสามัคคี ตอนมิตรภาพที่ยิ่งใหญ่
2. ภาพถ่ายท่าทางประกอบการให้อภัย
3. เรียงความเรื่องการให้อภัย

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

1. การตอบคำถาม แสดงความคิดเห็นของนักเรียน
2. ความถูกต้องในการเขียนเรียงความ
3. การเข้าร่วมกิจกรรมในการถ่ายภาพท่าทางประกอบการให้อภัย
4. การแสดงท่าทางในการให้อภัย (หลังจากที่เรียนไปแล้ว)

ตอนที่ 4 ผลการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้

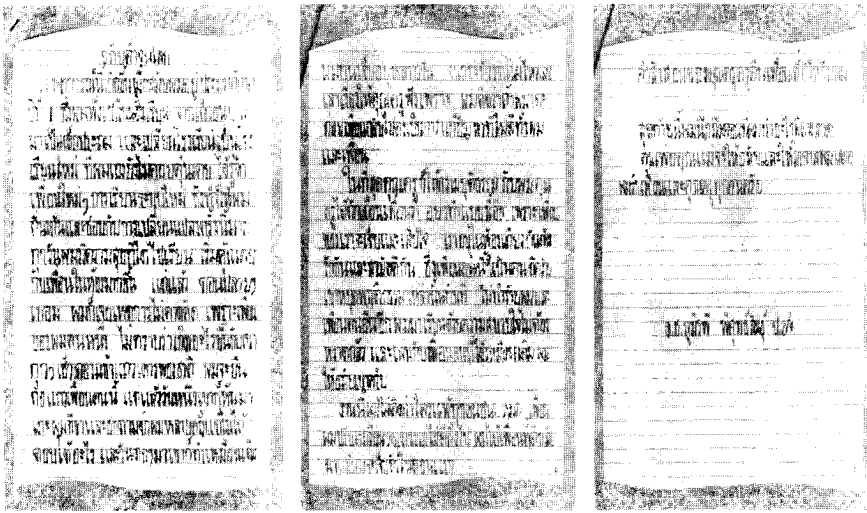
การเสนอผลการเรียนรู้ในตอนนี ผู้เขียนขอแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือผลงานของนักเรียนที่ได้เรียนตามแผนการเรียนรู้ และการคิดสะท้อนของผู้เขียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้จริยศึกษา เรื่อง “การให้อภัย”

1. ผลงานของนักเรียน

1.1 ความเรียงเรื่อง “การให้อภัย” จากประสบการณ์เดิมของนักเรียน

จากการวิเคราะห์ความเรียงฉบับที่ยกมา ผู้วิจัยพบว่านักเรียนผู้เขียนความเรียงมีพื้นฐานความคิดเรื่องการให้อภัยอยู่บ้างและเมื่อได้รับคำสั่งสอน และเมื่อพบเจอสถานการณ์ที่คับข้องใจก็สามารถระงับอารมณ์ และปรับเปลี่ยนสถานการณ์ให้เป็นไปตามทิศทางที่ถูกที่ควร

จากการสังเกตในช่วงเวลาต่อมา พบว่านักเรียนผู้เขียนความเรียง ยังมีส่วนช่วยให้เพื่อนเข้าใจถึงหลักการให้อภัย ซึ่งจากความเรียงสะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจที่ลึกซึ้งและความสามารถในการคิดเชื่อมโยง เปรียบเทียบการให้อภัยของเพื่อน บิดา มารดา ครู อันเป็นสาระการเรียนรู้ที่ครูต้องการให้เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงได้นำความเรียงของนักเรียนคนนี้เป็นตัวอย่างในการนำเสนอบทความในครั้งนี้

ความเรียงเรื่อง “การให้อภัย” ของนักเรียนที่ได้รับการคัดเลือก

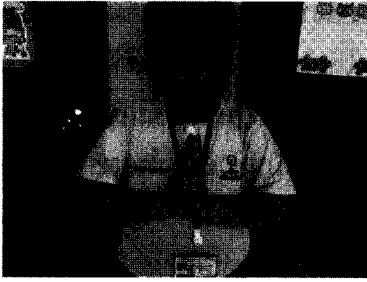
ท่าทางประกอบ “การให้อภัย” ที่แสดงถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ต่างก็เป็นท่าทางที่นักเรียนคุ้นเคยอยู่แล้ว

เกี่ยวก้อยกัน ให้อภัย

แหะ แหะ แหะ ผิดไปแล้ว ให้อภัย

อมิตตาพุทธ ให้อภัย

เรารักกัน ให้อภัย

อย่าโกรธกัน ให้อภัย

ทำทางให้อภัยที่ได้รับความนิยมสูงสุด

2. การคิดสะท้อน (Reflection)

จากแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องดังกล่าวนี้ การที่ผู้วิจัยเลือกใช้วิถีทัศนการ์ตูนเป็นการใช้สื่อการเรียนรู้ทางด้านโสตทัศนูปกรณ์ ที่กระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจเป็นลำดับแรก และการดูที่นำมาให้นักเรียนดูนั้น มีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัยของนักเรียน จึงทำให้นักเรียนมีความสนใจและมีความพร้อมที่จะเรียนรู้จริยธรรมในเรื่องที่สอน นับได้ว่าเป็นการใช้สื่อการเรียนรู้ที่ร่วมสมัย กระตุ้นให้เกิดผลทางจริยธรรม โดยไม่น่าเบื่อ ง่วงเหงาหาวนอน และสามารถดึงดูดความสนใจของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ กิจกรรมเสริมที่ให้นักเรียนทำการเขียนความเรียง เรื่องการให้อภัยนั้น เป็นการเขียนความเรียงจากเรื่องราว จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใกล้เคียงกับชีวิตจริง หรือเป็นเรื่องราว เหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นกับตัวนักเรียนจริง ๆ จึงทำให้นักเรียนมีความสนใจมาก เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัว สร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนให้สนุกสนาน และมีความน่าสนใจเพิ่มมากขึ้นไปอีก

หลังจากจบการเรียนการสอนแล้ว ครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่านักเรียนได้นำท่าทางประกอบกับการให้อภัยไปใช้ค่อนข้างมาก นอกจากนั้นเมื่อทำการสอบถามไปยังอาจารย์ประจำชั้นทุกท่านก็พบว่า ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ระหว่างกลุ่มเพื่อนนักเรียนด้วยกันมีปริมาณลดลง นักเรียนสามารถปรับตัวทางด้านอารมณ์ได้เพิ่มมากขึ้น นับเป็นการประเมินผลการเรียนในเชิงปฏิบัติที่ชัดเจน เพราะเป็นการสอนที่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ตรงตามวัตถุประสงค์ และนักเรียนได้มีการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน นับเป็นการสอนจริยศึกษาแนวใหม่ให้สำหรับครูที่ต้องการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศในการสอนจริยธรรมให้สนุกสนาน สอดคล้องกับสภาพวิถีชีวิตที่นับวันจะต้องการเยียวยาทางจิตใจ ให้ได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยการปรับวิถีคิดของตัวนักเรียนเอง

ทั้งนี้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวยังมีแนวทางสอดคล้องกับแนวทางของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่เน้นให้มีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กิจกรรมที่ให้นักเรียนร่วมส่งผลงานการเขียนความเรียงนั้น ยังเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนจริยศึกษาที่บูรณาการกับวิชาภาษาไทย ให้ผู้เรียนเกิดทักษะในวิชาอื่น นับเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการมุ่งให้เกิดการเรียนรู้

นอกจากนี้ การสอนยังใช้สื่อการเรียนการสอนที่เป็นเรื่องราวภาพการ์ตูน ตอบสนองความสนใจ เป็นเครื่องมือหรือตัวกลางในการนำเสนอเนื้อหาสาระ กิจกรรมกระบวนการทั้งวัสดุอุปกรณ์ เครื่องฉาย ภาพถ่าย วิซีดี มาใช้ร่วมกับกิจกรรม เพื่อเสริมความรู้ เรียกว่าเป็นการใช้ “สื่อประสม” อย่างกว้างขวางทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ จะทำให้การเรียนจริยศึกษาไม่น่าเบื่ออีกต่อไป

ความส่งท้ายจากใจผู้เขียน เนื่องจากแผนการจัดการเรียนรู้ จริยศึกษา เรื่อง “การให้อภัย” เป็นอีกหนึ่งแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เขียนถนัดรองจากประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ที่สั่งสมมาเป็นเวลากว่า 20 ปี ผู้เขียนมุ่งหวังที่จะสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการวิชาต่างๆ และใช้สื่อการเรียนรู้อบรมสม้ยที่หาได้ไม่ยากเพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียน และเป็นการสอนโดยนำเรื่องราวจากประสบการณ์ของนักเรียนมาวิพากษ์วิจารณ์ ในระยะเวลาเพียงแค่ 2 คาบเท่านั้น แต่เมื่อจบการเรียนรู้เรื่องนี้ ผลที่ได้กลับพบว่า เมื่อนักเรียนมีปัญหาความขัดแย้งนักเรียนจะให้ภัยกันมากขึ้น และยังทำท่าทางประกอบที่ได้จากการเรียนอีกด้วย แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความชอบและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ผู้เขียนเกิดความประทับใจต่อแผนการจัดการเรียนรู้นี้เป็นอย่างมาก จึงได้เล็งเห็นว่าควรที่จะเผยแพร่แผนการจัดการเรียนรู้นี้ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษา ที่จะได้แนวทางในการจัดการเรียนการสอนจริยศึกษา ซึ่งจะมีความสนุกสนานและไม่น่าเบื่ออีกต่อไป

รายการอ้างอิง

- ก่องแก้ว เจริญอักษร. (2522). การจัดการเรียนการสอนจริยศึกษา ให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์. *วารสารครุศาสตร์*. ฉบับที่ 2: 36-56; มีนาคม-เมษายน.
- วิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนัก. (2544). *แนวการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.
- ผานิต เย็นแซ. (2544). ผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนชิปปาเพื่อการพัฒนาจริยธรรม ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยศึกษาและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชญ์ ขำมา. (2543). ผลของการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ของเด็กวัยอนุบาล โดยการใช้การอภิปรายเพื่อแก้สถานการณ์ที่มีข้อขัดแย้งทางจริยธรรม ในนิทานที่มีทั้งสองแพร่ง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สกอลลาร์ วิดีโอ, บริษัท. (2551). *ขบวนการเด็กดี ฟู้ดดี เมืองผลไม้มหัศจรรย์ ชุด 15 พลังสามัคคี (วีดิทัศน์)*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สกอลลาร์ วิดีโอ จำกัด.
- สุภาพรณ พวงจันเพชร. (2530). การสอนจริยศึกษา. *วารสารครุศาสตร์*. ฉบับที่ 2: 48-50; ตุลาคม-ธันวาคม.
- สุวิทย์ มูลคำ และคณะ. (2549). *การเขียนแผนการเรียนรู้ที่เน้นการคิด*. กรุงเทพมหานคร: อี เค บุ๊คส์.
- อรทัย มูลคำ และคณะ. (2542). *CHILDREN CENTER: STORY LINE METHOD การบูรณาการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพมหานคร: ที พี พรินท์.
- อัมพรรัตน์ วัฒนโชติ. (2536). ผลของการใช้โปรแกรมการสอนตามแนวคิดของราธส์ฮาร์มิน และไซมอนที่มีต่อชั้นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนไทยรัฐวิทยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.